

Informacija o stepenu realizacije Projekta Jedinstveni informacioni sistem za elektronsku razmjenu podataka (JISERP)

Podgorica, jul 2020. godine

SADRŽAJ

1.	UVODNE NAPOMENE	1
2.	PRAVNI OKVIR	2
3.	OPIS JISERP-A	3
4.	REALIZOVANE AKTIVNOSTI.....	6
	4.1 Pristup JISERP-u	6
	4.2 Ostale aktivnosti.....	8
5.	PLANIRANE AKTIVNOSTI	9

1. UVODNE NAPOMENE

Jedna od osnovnih definicija interoperabilnosti govori da je to sposobnost različitih - heterogenih sistema da rade zajedno, kako bi informacije između njih mogle biti razmjenjivane, a da pri tome nisu potrebne dodatne operacije za sporazumijevanje tih sistema. To dovoljno govori o važnosti interoperabilnosti i potrebi da se primjenom interoperabilnih rješenja unaprijede različite oblasti, od kojih elektronska uprava može imati koristi.

Veliki značaj interoperabilnosti koja je u fokusu digitalizacije u Evropskoj Uniji, u svim međunarodnim preporukama i agendama, a koja se u ovim teškim vremenima borbe sa pandemijom korona virusa pokazala kao jedini izlaz, prepoznat je i prvi put normiran Zakonom o elektronskoj upravi iz 2014. godine, sa ciljem stvaranja boljih uslova za rad efikasnije javne uprave i eliminisanja barijera za dalji razvoj elektronske uprave u Crnoj Gori. Značaj interoperabilnosti u Crnoj Gori prepoznat je i strateškim okvirom razvoja informacionog društva a naročito je apostrofirana njegova važnost u procesu reforme javne uprave. Naime, kao jedan od prioriteta ciljeva u Strategiji reforme javne uprave 2016-2020 definisan je cilj pružanja usluga u kom je naglašena potreba interoperabilnosti registara i dostupnosti podataka iz registara za korisnike.

Zakon o elektronskoj upravi dao je normativni okvir za uvođenje interoperabilnosti registara, a Zakon o upravnom postupku je dao dodatni impuls većoj upotrebi odredbom da nijedan dokument koji se može dobiti elektronskim putem iz službenih evidencija podataka, građanin ne mora više da dostavlja prilikom podnošenja zahtjeva za ostvarivanje svojih građanskih prava.

Kao rezultat prethodno navedenih normativnih, ali i mnogobrojnih tehničkih preduslova, uspostavljen je u Ministarstvu javne uprave Jedinostveni informacioni sistem za elektronsku razmjenu podataka između državnih organa i organa državne uprave (u daljem tekstu: JISERP)

Ovaj sistem predstavlja vezu između jedinstvene mrežne i systemske infrastrukture na kojoj počinju informacioni sistemi organa državne uprave i tehnološki divergentnih aplikativnih rješenja pojedinih organa vlasti, i obezbjeđuje razmjenu podataka između više sistema, nezavisno od njihove kompatibilnosti. Uspostavljanjem JISERP-a, značajno je se ubrzati obavljanje upravnih nadležnosti.

Primarni cilj realizacije ovog projekta je implementiranje novih funkcija državne uprave, koje će povećati njenu efikasnost i efektivnost i samim tim obezbijediti kvalitetnije usluge građanima i privredi, odnosno postati njihov servis.

Osnovna funkcija ovog centralnog interoperabilnog sistema jeste da institucijama obezbijedi jedinstvenu komunikacionu platformu za razmjenu podataka, kao i kvalitetno i brzo pružanje usluga, s ciljem da se:

- pojednostave procedure razmjene;

- redukuje unos podataka, u smislu preuzimanja podataka koji su već uneseni i nalaze se u nekom od postojećih elektronskih registara i evidencija, a ne njihovog multipliciranja putem ponovnog unosa;
- povećava transparentnost u organima u smislu davanja na uvid informacija o podacima koji su u vlasništvu organa (autentični, odnosno izvorni podaci);
- unaprijedi sveukupna djelotvornost javne uprave.

Unapređenje usluga koje pružaju organi, polje unapređenjem interne komunikacije između organa. Uspostavljanje i međusobno povezivanje odgovarajućih registara pruža mogućnost za najracionalniji tok podataka od mjesta na kojem podaci nastaju do krajnjih tačaka na kojim se ti podaci koriste.

Harmonizovan i unificiran pristup informacionim sistemima, koji podržavaju pružanje javnih usluga, kroz vođenje Evidencije registara i informacionih sistema u JISERP-u, donosi novine u upravljanu procesima razmjene podataka.

Aktivnosti državnih organa i organa državne uprave u vezi uvida u podatke, preuzimanja i davanja podataka na korištenje vrši se preko JISERP-a. Upravljanje tim informacionim sistemom za potrebe svih organa vrši Ministarstvo javne uprave (u daljem tekstu: MJU), što je propisano Zakonom o elektronskoj upravi.

Projekat JISERP se realizuje u skladu sa potpisanim Sporazumom o zajedničkom finansiranju projekta Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP) i Vlade Crne Gore, koji je Vlada usvojila na sjednici od 31. jula 2015. godine.

2. PRAVNI OKVIR

Novim Zakonom o elektronskoj upravi (Službeni list CG br. 72/19) proglašena je upotreba JISERP-a na način što je pored obaveze organa državne uprave i državnih organa koji su dužni da razmjenjuju podatke iz registara koje vode i informacionih sistema kojima upravljaju putem ovog sistema, ova obaveza data i državnim agencijama, državnim fondovima i drugim nosiocima javnih ovlaštenja. Nadalje, data je mogućnost korištenja ovog sistema i organima lokalne samouprave, organima lokalne uprave, posebnim i javnim službama u smislu zakona kojim se uređuje lokalna samouprava, zatim nezavisnim i regulatornim tijelima, ukoliko zadovoljavaju tehničke uslove i bezbjednosne standarde.

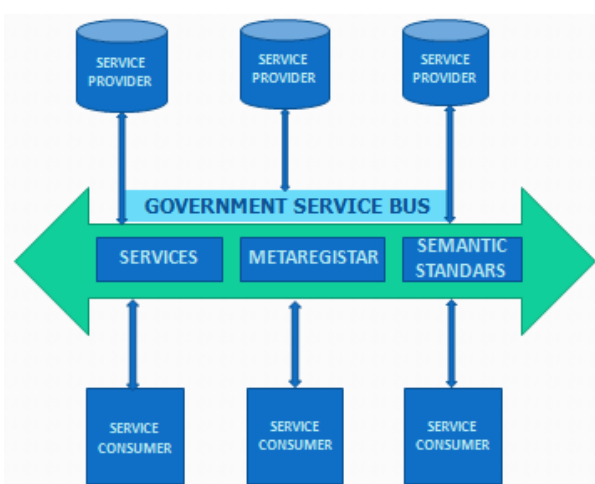
Evidenciju o elektronskim registrima i informacionim sistemima, koje su pomenuti organi dužni da prijave, vodi Ministarstvo javne uprave u elektronskom obliku.

Pored Zakona o elektronskoj upravi, kojim je na sistemski način uređena oblast elektronske uprave, poseban iskorak napravljen je usvajanjem novog Zakona o upravnom postupku (Službeni list CG br. 56/14, 20/15, 40/2016 i 37/2017) kojim je elektronska komunikacija izjednačena sa konvencionalnim načinom komunikacije. Takođe, propisano je i da javnopravni organ prilikom odlučivanja u upravnom postupku, po službenoj dužnosti vrši uvid, pribavlja i obrađuje podatke iz službenih evidencija i registara, koje vodi taj javnopravni organ, odnosno drugi nadležni organ,

osim ako je pristup tim podacima ograničen u skladu sa zakonom. Pribavljanje navedenih podataka po službenoj dužnosti upravo je olakšano korištenjem JISERP-a kroz elektronsku razmjenu podataka.

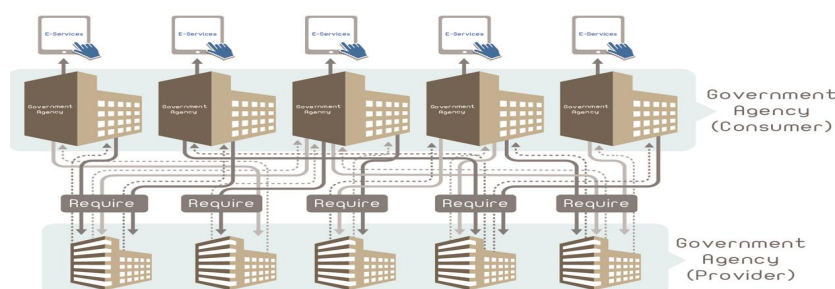
3. OPIS JISERP-A

Jedinstveni informacijski sistem za elektronsku razmjenu podataka obuhvata u osnovi: evidenciju elektronskih registara i informacijskih sistema, evidenciju elektronskih servisa i evidenciju semantičkih standarda zapisa podataka (sl.1). Korisnici centralizovanu bazu podataka o sadržaju elektronskih registara (metaregistar), organi su u mogućnosti da blagovremeno planiraju i vrše razmjenu podataka u svim pravcima gdje je to potrebno.

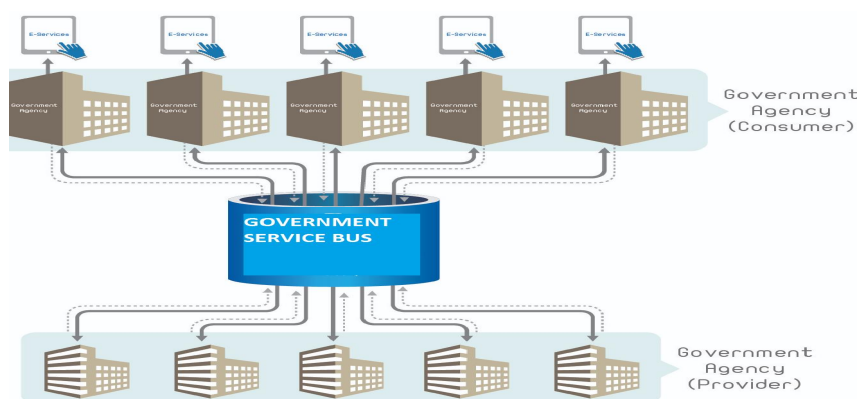

Sl.1 Jedinstveni informacijski sistem za elektronsku razmjenu podataka

Ispunjavanjem tehničkih zahtjeva u pogledu interoperabilnosti, postiglo se da u procesu razmjene učestvuju svi organi koji raspolažu ili imaju potrebu za pribavljanjem podataka koji su u posjedu nekog drugog organa. Takođe, bitno je istaći da pored tehničkih, postoje i normativni preduslovi u vidu pravnog osnova na osnovu kojeg određeni organ može preuzimati podatke od drugog organa koji je te podatke ponudio kroz sistem na korištenje. Sistem omogućava razmjenu podataka između organa na unificiran način preko jednog kanala (Sl. 3) umjesto dosadašnje razmjene koja je bila na principu peer to peer što znači da su organi razmjenjivali podatke preko zasebnih pojedinačnih kanala (Sl. 2).

Sl. 2 Razmjena podataka između organa peer to peer

Sl. 3 Razmjena podataka između organa preko JISERP-a

Imajući u vidu da svi organi nijesu u mogućnosti da ispune utvrđene tehničke zahtjeve, rješenje JISERP je obuhvatilo mogućnost da se putem VPN pristupa ili endpoint sistema, koji se nalaze u istom segmentu informaciono-komunikacione mreže organa, kojom upravlja Ministarstvo javne uprave, omoguć i pristup svim organima, time se postiže da ukoliko organ koji razmjenjuje podatke ne može garantovati performanse sistema ili stalnu vezu sa sistemom na kome su smješteni servisi koje taj organ pruža, organ može podnijeti zahtjev za pomoćnu krajnju tačku - virtualnu mašinu koja se nalazi na infrastrukturi posebno namijenjenoj JISERP krajnjim tačkama i dodjeljuje se na osnovu procjena i opravdanosti zahtjeva. Pristupanje na ovaj način omogućava da se problemi sa performansama i komunikaciona pitanja, koja mogu dovesti do nedostupnosti servisa riješe i da se na ovaj, alternativni, način omoguć i ravnopravan tretman svih organa bez obzira na trenutnu raspoloživost i tehničku opremljenost.

Predviđeno je da svi poslovni procesi koji se zasnivaju na razmjeni podataka u okviru organa budu obuhvaćeni JISERP sistemom. Za pravilno sagledavanje procesa koji se odnose na razmjenu podataka, pošlo se prije svega od analize ulaznika procesa, aktivnosti iz kojih se sastoje procesi, događaja koji iniciraju procese, kao i rezultata poslovnih procesa.

Tokom realizacije poslovnih procesa vezanih za razmjenu podataka, neophodno je da organi, kao nosioci aktivnosti i glavni ulaznici, postupaju po određenim poslovnim pravilima. Ona uključuju postupke i procedure kojima se propisuje način ponašanja, djelovanja i odlučivanja u organima.

Sistem podržava podnošenje prijave za dostavljanje podataka o registrima i informacionim sistemima, preuzimanje i davanje podataka. Tako da je nakon izvršenih organizacionih aktivnosti na nivou organa i dobijanja konkretnih uloga od strane Ministarstva javne uprave ulaznicima u elektronskoj razmjeni omogućeno:

- vođenje metaregistra odnosno unos općih podataka o registrima i podacima koji se u njima vode, kao i informacionim sistemima. Metapodaci odnosno podaci o podacima su: naziv i opis podatka, da li je podatak sopstveni, od kog organa se preuzima ili kojem organu se daje, na koji način se podatak razmjenjuje i da li je jedinstveni identifikator;

- evidentiranje elektronskih servisa i semantičkih standarda zapisa podataka koji su sastavni dio metaregistra;
- podnošenje prijave za unos podataka o registrima i informacionim sistemima u sistem;
- podnošenje prijave organa za ustupanje podataka koji su u posjedu organa;
- podnošenje prijave organa za preuzimanje podataka koji su u posjedu drugih organa sa ili bez odobrenja organa koji daje podatke;
- evidentiranje pristupa sistemu od strane organa i izvršenih transakcija razmjene podataka.

Osnovne prednosti implementiranja ovog sistema, odnosno elektronske razmjene podataka između organa su brži i efikasniji procesi, bez zastoja i gubitaka vremena, samim tim:

- poboljšava se interoperabilnost na procesnom, semantičkom i tehnološkom nivou;
- poboljšava se pristup podacima, informacijama;
- skraćuje se vrijeme neophodno za razmjenu podataka;
- poboljšavaju se tokovi procesa i njihova efikasnost;
- podaci se unose jednokratno u sistem;
- poboljšava se tačnost registara, postojele greške se ađuriraju kroz sistem;
- eliminišu se skupa i nefleksibilna pojedinačna rješenja.

Izazovi koji prate implementaciju JISERP-a se mogu prepoznati u:

- obezbjeđivanju finansijskih sredstava za potrebe kreiranja servisa organa;
- dugoj implementaciji koja zavisi od velikog broja učesnika;
- otporu korisnika prema inovativnim rješenjima;
- potebi za dodatnim ljudskim resursima, imajući u vidu važnost i obim poslova praćenja, upravljanja i održavanja ovog sistema;
- nepostojanju procedura u institucijama koje koriste sistem kako bi se pravovremeno reagovalo u slučaju bilo kakvih zastoja na samim krajnjim tačkama a ne samo na centralnom sistemu;
- obezbjeđivanje stalne kontinuirane eksterne podrške u tehničkom održavanju sistema;
- nedostatku adekvatno obučenog kadra u institucijama koje koriste sistem.

4. REALIZOVANE AKTIVNOSTI

Od pol'etka implementacije JISERP sistema realizovane su mnogobrojne aktivnosti kojima je cilj ne samo koriđene ovog sistema već i njegovo dalje unapređenje, promocija i izrada procedura za održivost u narednom periodu.

4.1 Pristup JISERP-u

Organi koji su iskazali interesovanje da u skladu sa Zakonom o elektronskoj upravi preuzimaju i razmjenjuju podatke između registara i infomacionih sistema, koriste JISERP od oktobra mjeseca 2018. godine. U cilju kvalitetne koordinacije procesima u daljem razvoju i koriđanju ovog sistema između relevantnih organa, naročito onih koji koriste sistem i koji vode ključne registre u državi, formiran je međuresorski stručni tim za interoperabilnost registara, koji koordinira aktivnostima u vezi elektronske razmjene podataka, a sa ciljem unapređenja saradnje organa koji razvijaju elektronsku upravu pođuju i postulate racionalnog koriđanja resursa i interoperabilnosti.

Prateći dalji razvoj interoperabilnosti Vlada Crne Gore je, na predlog Ministarstva javne uprave, u julu 2019. godine usvojila Nacionalni okvir interoperabilnosti koji je usklađen sa Evropskim okvirom interoperabilnosti (EIF) u cilju kvalitetnije realizacije interoperabilnosti u organima javne uprave. Ovaj dokument predstavlja osnov za uspostavljanje organizacione, tehničke, semantičke i pravne interoperabilnosti.

Od pol'etka uspostavljanja ovog sistema 2018. godine, u skladu sa Zakonom o elektronskoj upravi, započeo je proces pristupa JISERP-u, kao i postupak povezivanja elektronskih registara preko tog sistema, odnosno podnoženja prijave za elektronsku razmjenu podataka. Treba naglasiti da u skladu sa Zakonom institucije koje iskaju potrebu pristupa JISERP-u moraju zadovoljiti utvrđene tehničke uslove, nakon čega mogu prijaviti dostavu podataka iz registara koje vode, drugim institucijama, kao i prijaviti potrebu za preuzimanjem podataka iz registara drugih institucija. Takođe, shodno Zakonu sve institucije koje vode registre i upravljaju nekim informacionim sistemima obavezne su da prijave iste i dostave sve zakonom predviđene podatke o njima u metaregistar.

Zahtjev za pristup JISERP-u, na osnovu spremnosti za ispunjenje tehničkih uslova za pristup JISERP-u, odobren je sledećim organima:

- Ministarstvu rada i socijalnog staranja;
- Ministarstvu prosvjete;
- Ministarstvu unutrašnjih poslova;
- Ministarstvu finansija;
- Ministarstvu pravde;
- Ministarstvu odbrane;
- Poreskoj upravi;

- Upravi za nekretnine;
- Upravi za statistiku;
- Upravi za inspekcijske poslove;
- Fondu za zdravstveno osiguranje;
- Fondu penzijskog i invalidskog osiguranja;
- Upravi za kadrove;
- Agenciji za sprečavanje korupcije
- Glavnom gradu Podgorica
- Upravi carina.

Prilikom priključivanja institucija sistemu za razmjenu podataka, bilo je neophodno sačiniti izvještaje o ispunjenosti tehničkih uslova u pogledu interoperabilnosti i sigurnosnih standarda, na osnovu kojih su donijeta rješenja za pristup sistemu. Treba napomenuti da pristup sistemu omogućavaju institucijama da u narednom koraku, shodno Zakonu, prijave informacije o registrima koje vode kao i sve podatke koji se u njima vode i koji su na raspolaganju drugim institucijama za dalje preuzimanje.

U cilju davanja podataka na korištenje drugim institucijama putem JISERP-a sledeći organi su prijavili registre koje vode:

- Ministarstvo rada i socijalnog staranja
 - o Registar podataka o korisnicima materijalnih davanja
 - o Registar prava i postupaka iz soc.djel' je zaštite
- Ministarstvo prosvjete
 - o Registar obrazovanja Crne Gore
- Ministarstvo unutrašnjih poslova
 - o Centralni registar stanovništva
- Ministarstvo pravde
 - o Registar novčanih kazni
 - o Registar prekršajne evidencije
- Poreska uprava
 - o Centralni registar obveznika i osiguranika
 - o Centralni registar privrednih subjekata
- Fond za zdravstveno osiguranje
 - o Registar zdravstvenih osiguranika
- Fond penzijskog i invalidskog osiguranja

- o Registar matil'ne evidencije penzionera
- Uprava za nekretnine
 - o Registar nepokretnosti i prava nad njima
- Uprava carina
 - o Carinski registar

Treba ista i da se svi prijavljeni registri ne koriste još uvijek za razmjenu podataka, jer institucije nisu kreirale servise koji bi ih koristili, što je svakako u narednom periodu biti realizovano. Trenutno je na sistemu aktivno sedam razmjena podataka i to:

Naziv institucije koja preuzima podatke	Registar iz kojeg se preuzimaju podaci	Naziv institucije koja daje podatke na korišćenje
Ministarstvo rada i socijalnog staranja	Centralni registar stanovništva	Ministarstvo unutrašnjih poslova
Fond za zdravstveno osiguranje	Centralni registar obveznika i osiguranika	Poreska uprava
Ministarstvo prosvjete	Centralni registar stanovništva	Ministarstvo unutrašnjih poslova
Ministarstvo rada i socijalnog staranja	Registar obrazovanja	Ministarstvo prosvjete
Ministarstvo prosvjete	Registar materijalnog obezbjeđenja	Ministarstvo rada i socijalnog staranja
Ministarstvo rada i socijalnog staranja	Centralni registar obveznika i osiguranika	Poreska uprava
Glavni grad Podgorica	Centralni registar obveznika i osiguranika	Poreska uprava

4.2 Ostale aktivnosti

Upravljanje Jedinim informacionim sistemom za elektronsku razmjenu podataka tokom 2019. godine obuhvatilo je kontinuiranu saradnju sa organima koji su iskazali potrebu za pristupom ovom sistemu kao i UNDP-em koji pruža tehničku podršku. Organizovane su obuke korisnika iz institucija, mnogi radni sastanci i prezentacije modela uspostavljanja interoperabilnosti između registara. Intenzivno su se sprovodile aktivnosti na praćenju i realizaciji razmjene podataka na nivou elektronskih registara organa koji su prijavljeni na sistem.

S obzirom da je suština interoperabilnosti, samim tim i JISERP sistema, unapređenje elektronskih usluga, upotreba vrijednost ovog sistema se najbolje ogleda u novim e-uslugama koje su realizovane u ovoj godini. Nakon završetka svih procedura i pripremnih testiranja, usaglašavanja o potrebama Ministarstva prosvjete, ovo ministarstvo je realizovalo e-usluge upisa djece u predškolske ustanove kao i prvi razred osnovne i srednje škole. Ove usluge su svoju punu funkciju dobile upravo korištenjem JISERP sistema na način da su podaci koji su u prethodnom periodu podnošeni od strane roditelja dostavljanjem nekoliko potvrda, sada automatski preuzimani od strane registara u kojima se ti podaci vode. Naime unosenjem JMB na

elektronskoj formi e-usluge za upis djece u predškolske ustanove, razmjenom podataka kroz JISERP, automatski su se preuzimali podaci iz Centralnog registra stanovništva, Registra podataka o korisnicima materijalnih davanja, Centralnog registra obveznika i osiguranika i Registra obrazovanja Crne Gore.

Ove e-usluge su pravi primjer značaj koji JISERP ima ne samo u razmjeni podataka po službenoj dužnosti u svakodnevnom radu službenika u javnoj upravi, već upravo u benefitima za građane koji koriste e-usluge za različite potrebe na različitim portalima.

Značajno unapređenje sistema se ogleda u monitoringu sistema koji u svakom trenutku daje jasan pregled razmjena, zajedno sa notifikacijama u slučaju prekida rada, kao i statistikom na dnevnom i mjesečnom nivou.

Pored realizacije e-usluga, dio aktivnosti je bio posvećen i edukaciji službenika. U okviru bilateralno-tehničke pomoći Slovenije u pregovaračkom procesu za Poglavlje 10 - Informatičko društvo i mediji, realizovane su za predstavnike radnog tima za interoperabilnost dvije značajne obuke i to

- Interoperabilnost registara u periodu od 9.-11. oktobra 2019 i
- Upravljanje podacima i podaci i analitika u periodu od 28.- 30. oktobra 2019.

U okviru ovih obuka, predstavljeni su značaj digitalizacije državne uprave, interoperabilnosti, kao i smjernice za modernizaciju javne uprave i principi rada, modernizaciju informacionih sistema države i razvoj novih usluga. Učesnici su imali priliku da se upoznaju sa jedinstvenim informacionim sistemom za razmjenu podataka Slovenije, slovenačkom praksom vezano za Bisniss Intelligence, Data Warehouse i Big Data Analytics, kao i da razmijene mišljenja i iskustva u ovoj oblasti. Posebna pažnja posvećena je vještini koja inteligenciji, novim tehnologijama, kao i praksama u Evropskoj uniji i međunarodnoj zajednici. Kako su radionice ocijenjene kao značajne i veoma korisne za sve učesnike, pogotovo u dijelu razmjene iskustva i ispunjavanje obaveza prema EU, planiran je nastavak saradnje i u 2020. godini.

U dijelu informacione bezbjednosti i tehničke opremljenosti informatičke infrastrukture na koju se oslanja rad ovog sistema, ostvaren je bitan napredak, budući da je hardverska oprema na koju se ovaj sistem u dosadašnjem periodu oslanjao imala visok stepen rizika u smislu njene bezbjednosti, te činjenice da je kroz postupak javnih nabavki u 2020. godini, nabavljena moderna oprema u skladu sa najvišim standardima koja će se koristiti ubuduće za rad ovog sistema. Trenutno su u toku aktivnosti migracije servisa, opreme i uvođenje najsavremenijeg sistema virtualizacije hardverskih i mrežnih resursa u Ministarstvu javne uprave i u skladu sa njenim planom JISERP sistem će do kraja 2020 godine biti migriran na ovu platformu.

5. PLANIRANE AKTIVNOSTI

Implementacija ovog, po svom značaju strateškog projekta, zahtijeva intenzivnu saradnju sa svim organima. Programima obuke za zaposlene iz oblasti elektronske uprave i upravljanja ljudskim resursima svakako će se doprinijeti da se zaposleni na

poslovima razmjene edukuju i lakše organizuju u sistemu elektronske razmjene podataka. Sistem treba da funkcioniše kao jedinstvena pristupna tačka za sve programske elektronske komunikacije između internih sistema i organa u poslovnim procesima.

Osim obaveze Ministarstva javne uprave da u skladu sa Zakonom upravlja JISERP-om, funkcionisanje ovog sistema zavisi i od spremnosti svih učesnika da razmjenjuju podatke.

Do kraja 2020 godine, cilj je da svih 7 ključnih registara (Centralni registar stanovništva, Centralni registar privrednih subjekata, Registar kaznene evidencije, Registar zaposlenja, Registar poreskih obveznika i osiguranika, Registar obrazovanja, Registar nepokretnosti), koji su prepoznati Strategijom reforme javne uprave 2016-2020 budu povezani na sistem i ostvaruju razmjenu, time bi se omogućilo lakše izvršavanje mnogobrojnih elektronskih usluga kao što su elektronska registracija preduzeća, znatno olakšana naplata lokalnih javnih prihoda, registracija rođenja i smrti, promjena adrese prebivališta, online zahtjev za vjenčanje i izdavanje potvrde o vjenčanju i dr.

Tehnika platformu JISERP sistema neophodno je znatno unaprijediti, na način da se omogućiti još efikasniji monitoring, upotrebom specijalizovane konzole, kao i dodatne funkcionalnosti koje će omogućiti komfornije održavanje od strane zaposlenih u Ministarstvu javne uprave i u krajnjem brže povezivanje drugih organa koji ispune uslove za povezivanje, na više automatizovan način. Sa druge strane potrebno je kreirati detaljne smjernice i uputstva za organe kojima bi se dodatno pojasnio njihov proces pristupa i razmjene podataka preko JISERP-a. Takođe, do kraja godine planira se dodatno unapređenje sistema izradom grafičkog prikaza monitoring-a sistema (tzv. Dashboard) kao i dodatnih funkcionalnosti.

Nastavak rada međuresorskog tima za interoperabilnost je takođe od velikog značaja za praćenje realizacije ovog sistema a neophodno je koordinirati i aktivnostima za planiranje e-usluga koje će biti unaprijeđene upravo korišćenjem ovog sistema. Takođe, neophodno je razmotriti postojanje jedne radne grupe koja bi se bavila ujedno razvojem interoperabilnosti i elektronskih usluga kako bi se na efikasniji način koordiniralo procesom.